

ASPECTE PRIVIND SITUAȚIA EDILITARĂ DIN PITEȘTI ÎN PREAJMA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

GHEORGHE ȘOVAR

În ajunul primului război mondial, Piteștiul se întindea pe o suprafață de aproximativ 5 km² cuprinsă între râurile Argeș și Doamnei la est, dealurile cimitirului și comuna Smeura la vest, Găvana la nord și Prundu la sud și era străbătut de o rețea stradală de circa 33 km lungime. Din aceste străzi, 30 km erau prevăzuți cu conducte publice de apă iar 12 km aveau canale de scurgere.

Străzile erau pavate cu bolovani de râu și cu pietriș, iar câteva erau asfaltate, cum ar fi: str. Șerban-Vodă, bd. Elisabeta și parțial, str. Teuleanu. Cam 3/5 din întreaga rețea stradală era acoperită cu pavaj, iar restul avea aspectul unor drumuri de țară, unde noroiul se usca doar vara, pe timp de secetă.

În decursul timpului și chiar și în primii ani ai secolului al XX-lea orașul Pitești se dezvoltase din punct de vedere edilitar și urbanistic mai mult la întâmplare. Începând cu anul 1908, Primăria Pitești a impus măsura ca orice construcție publică sau privată de locuințe și edificii și chiar de reparații sau de extinderi, să se facă numai în urma obținerii unor autorizații de la Serviciul Tehnic din cadrul său.

În anul 1912, Primăria Pitești avea un excedent bugetar de 87214 lei¹, sumă nu mică, de altfel, dar insuficientă pentru marile lucrări edilitare care urmau a fi executate în Pitești.

Printr-o hotărâre a Consiliului Orășenesc din 28 ian. 1912, s-a aprobat începerea următoarelor lucrări edilitare și a sumelor necesare:

1. Iluminatul public al orașului, evaluat la 550000 lei;
2. Construcția unui abator modern - 80000 lei;
3. Construirea Teatrului și a Băilor comunale - deviz comun, suma necesară era de 270000 lei. De notat că, la acea dată, exista în Pitești o singură baie particulară, insuficientă pentru nevoile orașului;
4. Canalizarea orașului și despăgubirea proprietarilor care urmau a fi expropriați - 150000 lei;
5. Pavoazarea străzilor orașului - 500000 lei.

Pentru executarea acestor lucrări, Consiliul Orășenesc a hotărât să se facă un împrumut de 2200000 lei pe timp de 40 de ani, cu o dobândă de 4-5 % și o anuitate de 110000 lei. Împrumutul a fost contractat la Casa de Credit Județean și Comunal.

¹ Arhivele Naționale Pitești, fond Primăria Pitești, dos. 22/1912.

Tot în anul 1912, Consiliul Orășenesc și primarul au aprobat un proiect al inginerului H. W. Schmidt, la 22 februarie, prin care Grădina Publică a fost tăiată în două pentru ca bulevardul central al orașului, care venea de la gară, să nu mai facă un ocol în centru, ci să meargă în linie dreaptă spre Găvana. Grădina Publică a fost tăiată în două, cu partea mai mare spre Prefectură și cu partea mai mică spre str. Domnița Bălașa². Această lucrare a dus la fluidizarea circulației în centru și a creat mai multe căi de acces spre Grădina Publică.

În afară de Grădina Publică, un alt spațiu destinat agrementului piteștenilor era Parcul Trivale. Acesta fusese construit după un proiect al lui Mihail Manolescu, fost prefect de Argeș, autor și al altor lucrări edilitare în Pitești. În martie 1914, M. Manolescu s-a stins din viață iar primăria, la sugestia prefecturii, a aprobat cu unanimitatea consilierilor săi ca lui Mihail Manolescu, creatorul parcului Trivale, să fie ridicat un monument chiar în parc, alocând pentru aceasta, în bugetul pe 1914-1915, suma de 1000 lei³.

Tot în parcul Trivale, Primăria amenajase un lac pe care, ulterior, l-a arendat prin licitație, cu scopul de a se amenaja pe timp de iarnă un patinoar, iar vara pentru plimbări cu barca. Licitatia a fost câștigată de I. G. Buțănescu, comerciant din Pitești, care a oferit o chirie de 250 lei anual pe timp de 5 ani.

În 1914 Buțănescu a comandat mai multe bărcuțe la șantierele de la Severin. Prin contract, chiriașul nu avea voie să execute nici un fel de lucrări sau modificări asupra lacului însă datorită aluviunilor, acesta se colmata rapid, iar primăria nu destinase bani pentru întreținerea lacului. Ca urmare, patinoarul și lacul din parcul Trivale au putut fi folosite pentru agrementul piteștenilor doar în anul 1914, contractul fiind reziliat, pe cale amiabilă, în 1915⁴.

O altă problemă aflată în atenția edililor a fost alimentarea cu apă potabilă a orașului. Piteștiul avea o stație de pompare la Gropeni, instalația fiind compusă din două motoare Diesel de 50 c. p. fiecare și un alt motor mai mic, de 5 c.p. pentru iluminat și pentru acționarea unui strung folosit de mecanic pentru mici reparații. Apa era captată din izvoare și refulată în oraș, în rezervorul din Dealul Cimitirului. Rezervorul avea un debit de 3600 mc pe zi. Din 1910, an de an, orele de pompare s-au tot înmulțit, în raport cu cerințele crescânde ale populației, deoarece numărul celor care solicitau racordarea la rețea creștea permanent iar risipa de apă era considerată drept „colosală” de către gospodarii urbei. Dacă în 1910, se pompa apă doar 12 ore pe zi, în 1916, se pompa timp de 24 ore pe zi. Din statistici se constată că în anul 1915, s-au pompat peste 1300000 mc apă, din care peste 300000 mc adică un sfert din total era consumată de regimentele din oraș. Populația își completa necesarul de apă și din numeroasele fântâni publice cum erau cele din străzile Banul Măracine, Primăverii, Cazărmilor, Calomfirescu, Bd. Kogălniceanu, din Târgul de Cereale, din coasta cimitirului ca și din alte fântâni particulare⁵.

Băile comunale, ca și Teatrul, au început a fi construite în anul 1912 și au fost date în folosință în 1914. Superficialitatea tradițională a funcționarilor autohtoni făcea

² Ibidem, dos. 8/1912, f. 13.

³ Ibidem, dos. 18/1914-1915, f. 24.

⁴ Ibidem, dos. 45/1913-1915, f. 7.

⁵ Ibidem, dos. 22/1916.

ea primul mecanic să-și delege sarcinile fochistului care, la rândul său, își cam neglija propriile sarcini, ceea ce a făcut ca, încă din primul an de funcționare a băilor, să se producă un incendiu din cauza coșului băilor care era nemăturat.

Abatorul comunal fusese și el construit în anul 1912, după toate cerințele igienei publice și tehnice și funcționa pe bază de regulament propriu, aprobat printr-un înalt Decret Regal, în feb. 1914. Dar, și aici, introducerea noului a stârnit o vie rezistență din partea măcelarilor conservatori care nu erau obișnuiți să li se impună măsuri de igienă și de ordine. Mai întâi, au declarat grevă dar, neavând succes, au furat pârghia cântarului. Cu greu, s-au supus controlului serviciului de specialitate din primărie, dar au rămas refractari în privința modului de întreținere și întrebuințare a instalațiilor.

O altă categorie de lucrări, impusă de iminența primului război mondial, a fost aceea de adaptare și transformare a localurilor de școli în spitale militare, școlile vizate fiind nr. 2 și nr. 3 de băieți, Institutul Urlățeanu și școala de la Camera de Comerț.

În anul 1916, Primăria Pitești a primit de la Direcțiunea Administrației Județene și Comunale din M.I. un credit de 74000 lei, rambursabil în 40 de ani, pentru construirea unei hale de alimente în Pitești, dar începutul războiului și regimul de ocupație militară au perturbat derularea împrumutului și construirea halei. Tot pentru anul 1916, propunerile de lucrări edilitare vizau nivelarea cartierului Ștubeu, construirea de șosele, regularizarea cursurilor pâraielor care traversau Piteștii și alte lucrări, multe dintre acestea urmând să fie executate prin darea lor în antrepriză. Din nefericire, multe dintre aceste lucrări au fost stopate, altele nici nu au mai început, ele fiind alte jertfe, pe lângă cele umane, aduse de români pe altarul Războiului Întregirii.